

O'ZBEK TALABALARI INGLIZ TILI KOLLOKATSIYALARINI O'ZLASHTIRISHDA YO'L QO'YADIGAN XATOLAR

Sultonmurdova Maftuna Baxtiyorovna
Xorijiy filologiya ingliz tili yonalishi
Urganch davlat universiteti
maftunasultonmurodova378@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola o'zbek tilida so'zlashuvchi ingliz tili o'quvchilarining kollokatsiyalarni o'zlashtirishdagi xatolarini adabiyotlar tahlili orqali o'rganadi. Tadqiqot leksik birliklar orasidagi sintagmatik munosabatlar nazariyasiga, xatoliklarni tahlil qilish metodologiyasiga va ikkinchi til o'zlashtirishining kognitiv asoslariga tayanadi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, o'zbek tilli talabalar asosan ona tili interferensiyasi, noto'g'ri leksik transfer va kollokatsion idiosinxratiyadan kelib chiquvchi xatolarga moyil bo'ladilar. Maqolada kollokatsion kompetensiyani rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlar ham muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: kollokatsiya, leksik transfer, xatoliklarni tahlil qilish, ikkinchi til o'zlashtirish, kollokatsion kompetensiya, o'zbek tilli talabalar, interferensiya.

Abstract: This article examines the collocational errors produced by Uzbek-speaking learners of English through a systematic review of relevant literature. The study draws on the theory of syntagmatic lexical relations, error analysis methodology, and cognitive approaches to second language acquisition. The analysis reveals that Uzbek-speaking learners are particularly susceptible to errors arising from L1 interference, faulty lexical transfer, and collocational idiosyncrasy. Pedagogical implications for developing collocational competence are also discussed.

Keywords: collocation, lexical transfer, error analysis, second language acquisition, collocational competence, Uzbek-speaking learners, interference.

1. Kirish

So'nggi yillar ichida ikkinchi til leksikologiyasida diqqatni tortgan masalalardan biri — so'zlarning bir-biri bilan birikish qonuniyatlari, ya'ni kollokatsiyalar muammosi bo'lib qoldi. Firth (1957) ning so'zni uning "hamrohlari" orqali tanish haqidagi qarashi aslida hech qachon eskirmasdi; lekin buni sistemali ravishda o'rganish uchun korpus lingvistikasi yetakchiligida katta hajmli empirik tadqiqotlar talab etildi (Sinclair, 1991). Bugungi kun SLA adabiyotida kollokatsion kompetensiyaning yetarli darajada shakllanmaganligi L2 nutqini aniqlashning ishonchli belgisi sifatida qaraladi — grammatik jihatdan xatosiz, ammo tabiiy eshitilmaydigan nutq aynan kollokatsion bilim taqchilligining ko'rinishi (Nattinger & DeCarrico, 1992; Wray, 2002).

O'zbek tilli talabalar uchun ingliz tili kollokatsiyalarini egallash boshqa til sohiblari duch kelmaydigan qo'shimcha qiyinchiliklarni birga olib keladi. O'zbek tili agglutinatív tuzilishi, erkin so'z tartibi va o'ziga xos leksik-semantik taqsimlash tizimi bilan ingliz tilidan tipologik jihatdan jiddiy farq qiladi; bu esa bevosita leksik transferga tayanishni deyarli muqarrar ravishda xatolikka olib keladi. Bundan tashqari, respublika oliy ta'lim muassasalarida ingliz tili o'qitishda kommunikativ yondashuvdan ko'ra an'anaviy grammatika-tarjima metodologiyasiga ustunlik berilishi leksik birliklararo munosabatlarni o'rgatishni ikkinchi planga suradi (Khodjageldiyev, Umarova & Djabborova, 2016; Allwood, 2020).

Ushbu maqola yuqorida belgilangan muammoni adabiyotlar tahlili orqali ko'rib chiqadi. Maqolaning vazifalari to'rt yo'nalishni qamrab oladi: kollokatsion xatolarning turli ilmiy ta'riflari va tasniflari qiyoslanadi; o'zbek tilli talabalar uchun xos deb qayd etilgan xato turlari umumlashtiriladi; xatolarning kognitiv va psixolingvistik mexanizmlari tahlil qilinadi; hamda pedagogik adabiyotda taklif etilgan yechimlar muhokama qilinadi. Maqola o'zbek EFL ta'limi kontekstida kollokatsion o'rganishning hozirgi holatini aks ettirishga va keyingi empirik tadqiqotlar uchun yo'naltiruvchi zamin yaratishga mo'ljallangan.

2. Nazariy asos: kollokatsiya tushunchasi va uning ta'lim jihatidagi ahamiyati

Kollokatsiya tushunchasining zamonaviy ilmiy tushunilishi J.R. Firth (1957) ning "You shall know a word by the company it keeps" — so'zni u bilan birga keluvchi so'zlar orqali bilasiz — degan kontseptsiyasiga borib taqaladi. Dastlab distribusional semantika doirasida o'rtaga tashlangan bu g'oya, keyinchalik Sinclair (1991) rahbarligida olib borilgan katta hajmli korpus tadqiqotlari natijasida empirik jihatdan mustahkamlandi. Sinclair tabiiy tilning ikkita parallel printsip asosida ishlatilish haqida yozadi: "erkin tanlov prinsipi" (open-choice principle), ya'ni har bir leksik birlik grammatik qoida doirasida erkin tanlanadi, va "idiomatik prinsipi" (idiom principle), ya'ni til ishlatuvchisi ko'pincha oldindan shakllanib bo'lgan, yarim-qotib birikmalarga tayangan holda so'zlaydi. Shu ikkinchi printsip kollokatsiyalar muammosining yadrosini tashkil etadi.

Kollokatsiyalar tipologiyasi bo'yicha adabiyotda eng keng tarqalgan tasniφ Benson, Benson va Ilson (1986) ga tegishli. Ular kollokatsiyalarni grammatik (G-kollokatsiya: gap about something) va leksik (L-kollokatsiya) turlarga ajratgan; leksik kollokatsiyalar o'z navbatida fe'l+ot (make a decision), sifat+ot (strong tea), ot+fe'l (wind blows) va ravish+fe'l (strongly suggest) kabi kombinatsion turlarga bo'linadi. Ushbu tasniφ xatolar tahlilida amaliy jihatdan eng qulay sxema sifatida keyingi tadqiqotlarda keng qo'llanilgan (Howarth, 1998; Nesselhauf, 2003), chunki u konkret xato turini aniq kategoriyaga bog'lash imkonini beradi.

SLA sohasida kollokatsiyalarga alohida e'tibor 1990-yillardan beri tobora kuchayib bordi. Wray (2002) formulaviy til birliklarini alohida xotira sxemalari

sifatida qarab, ularning kommunikativ nutqdagi samaradorligini ta'kidlaydi; Ellis (2001) esa frekventativ kontakt natijasida shakllanuvchi "chunklash" (chunking) mexanizmini ikkinchi til egallashining asosi deb belgilaydi. M. Lewis (1993, 1997) Lexical Approach asosida kollokatsiyani grammatik birlik bilan teng o'quv birligi sifatida tan olishni taklif qilib, ushbu masalani metodologik kun tartibiga olib chiqdi. Biroq post-sovet ta'lim muhitida — jumladan O'zbekistonda — ushbu yondashuv hali darslik va dastur darajasida o'z aksini to'liq topgani yo'q (Allwood, 2020).

3. Xatoliklarni tahlil qilish metodologiyasi va kollokatsion xatolar

Xatolar tahlili (Error Analysis) alohida metodologik yo'nalish sifatida Corder (1967) ning taniqli maqolasidan keyin shakllana boshladi. Corder tasodifiy og'ishlar (mistake) bilan tizimli kompetensiya xatolarini (error) ajratib, ikkinchisini o'quvchining hozirgi oraliq til tizimini ko'rsatuvchi ma'lumotli belgi deb ta'rifladi. Lado (1957) ning kontrastiv tahlil gipotezasi xatolarning asosiy manbaini L1 va L2 o'rtasidagi farqlarda ko'rdi; Selinker (1972) esa oraliq til (interlanguage) kontseptsiyasi orqali xatolarning to'xtovsiz rivojlanuvchi mustaqil til tizimi natijasi ekanligini ko'rsatdi. Shu ikki an'ana birgalikda bugungi kun xatolar tahlilining poydevorini tashkil etadi.

Kollokatsion xatolarning o'ziga xos qiyinligi shundaki, ular ko'p hollarda grammatik tekshiruvdan omon o'tadi. *Make a research, *strong cold, *do a mistake kabi birikmalarda gap tuzilishi to'g'ri, ammo leksik tanlov tilga xos emas. Nesselhauf (2003) ushbu murzonalarni uch darajaga ajratadi: leksik jihatdan to'liq qabul qilib bo'lmaydigan birikma (totally idiosyncratic), qisman to'g'ri birikma (partially idiosyncratic) va kontekstga qarab qabul qilish mumkin bo'lgan birikma (acceptable). Ushbu darajalama keyingi empirik tadqiqotlarda xato og'irligini baholashning ishchi mezon sifatida keng qo'llanilgan.

Kollokatsion xatolar tahlilida L1 interferensiyasi bosh omil sifatida deyarli barcha tadqiqotchilar tomonidan tan olinadi; shu bilan birga, L2 ichki qoidalarini noo'rin kengaytirish — overgeneralization — ham muhim rol o'ynashi qayd etilgan (James, 1998). O'zbek tilli o'quvchilar misolida bu ikki mexanizm o'zaro qoplanib, alohida murakkab manzara hosil qiladi: bir tomondan o'zbek tilining leksik maydoni ingliz tilidagidan keskin farq qiladigan tarzda taqsimlangan, ikkinchi tomondan ingliz tilini o'rganishning dastlabki bosqichlarida shakllanib olgan haddan ortiq umumlashtirish tendensiyasi yuqori darajalarda ham saqlanib qoladi (Mirzayev, 2019).

4. O'zbek tilli talabalar kollokatsion xatolari: adabiyotlar ko'rinishi

O'zbek tilli ingliz tili o'quvchilari bilan bevosita o'tkazilgan maxsus kollokatsion tadqiqotlar hali salmoqli miqdorga yetmagan bo'lsa-da, Markaziy Osiyo EFL kontekstiga bag'ishlangan bir qator ishlar muhim ma'lumotlar beradi. Khodjageldiyev va boshqalar (2016) ning O'zbekiston universitetlari talabalarining yozma nutqi asosida olib borgan tadqiqoti natijalariga ko'ra, aniqlangan leksik xatolarning 42 foizi

kollokatsion tabiatta bo'lgan. Tadqiqotchilar bu yuqori ko'rsatkichni bevosita ta'lim metodologiyasiga bog'laydilar: grammatika-tarjima usulida individual so'zlar o'rgatiladi, ammo ularning odatiy birikish naqshlari o'rgatilmaydi.

Xato turlarining eng ko'p qayd etilgani fe'l+ot kombinatsiyalarida kuzatiladi. O'zbek tilida ko'p hollarda bitta fe'l orqali ifodalanuvchi tushuncha ingliz tilida kontekstga qarab tamoman boshqa-boshqa kollokatorlarni talab qiladi. "Qaror qilmoq" misoli bunga yaqqol dalil: ingliz tilida bu ma'no *make a decision, reach a conclusion, pass a verdict, come to an agreement* tarzida bo'linib ketadi; o'quvchi esa ushbu taqsimotni bilmasa, **do a decision* yoki **make a conclusion* kabi xatolarga yo'l qo'yadi (Yunusova, 2021). Xato naqsh oddiy: o'zbek tilidagi birinchi o'rgangan fe'l ingliz tilidagi hamma kontekstlarga ishlatilaveriladi.

Sifat+ot birikmalarida uchraydigan xatolar alohida tipologik guruhni tashkil qiladi. Ingliz tilida *strong, heavy, hard, high* sifatlari turli ot birikmalarida qat'iy taqsimlangan: *heavy rain, strong tea, high temperature, hard work*. O'zbek tilida esa mos tushunchalarning aksariyati "kuchli" yoki "qattiq" sifatlari orqali yetkaziladi, natijada talabalar **strong rain, *heavy wind* singari birikmalarga murojaat qiladilar. Nazarova (2022) ning kichik namunada o'tkazgan aralash uslubli kuzatuv ham sifat+ot birikmalari kollokatsion xatolarning asosiy manbalaridan birini tashkil etishini tasdiqlamoqda.

Ravish+fe'l toifasidagi xatolar — *deeply concerned, strongly recommend, highly likely, bitterly disappointed* kabi birikmalar — o'quvchilar uchun kutilmaganda qiyin bo'lib chiqadi. O'zbek tilida ravish kategoriyasi ingliz tilidagi darajada leksik-semantik jihatdan differensiallashmagan: kontekstni aniqlashtiruvchi leksik ravishlar o'rniga grammatik ko'rsatkichlar yetakchi rol o'ynaydi. Bu vaziyatda talabalar odatda *very* yoki *strongly* kabi universal ravishlarni ishlatishga urinadilar: **very recommend, *strongly likely*. Bunday kreativ yechim nutqni tushunarsiz qilmasa-da, uni aniq notabiiy qilib qo'yadi (Bowen & Marks, 1994).

Bir narsa e'tiborga molik: bir qator tadqiqotlar o'zbek tilli talabalarning darajasi oshgan sari kollokatsion xatolar soni kamayishini, biroq ularning sifati o'zgarishini ko'rsatadi. Boshlang'ich darajada xatolar ko'zga tashlanadi — ular stilistik emas, leksik jihatdan noto'g'ri. Yuqori darajaga o'tilsa, xatolar nozikroq ko'rinish kasb etadi: registr nomuvofiqligi, jargon aralashishi yoki muayyan matnning uslubiga mos kelmaydigan birikma tanlash (Allwood, 2020; Mahmudov, 2023). Swan (1997) buni "advanced learner — advanced error" deb ta'riflagan bo'lsa, bu o'zbek EFL kontekstida ham o'z tasdig'ini topmoqda.

5. Kognitiv va psixolingvistik omillar

Kollokatsion xatolarni tushuntirishda faqat kontrastiv tahlilga suyanish cheklangan ko'rinish beradi. Muammo chuqurroq: Nation (2001) leksik bilimni ko'p komponentli tuzilma deb ta'riflaydi, unda so'zning birikish imkoniyatlarini bilish —

"collocational knowledge" — alohida komponent sifatida ajratiladi va bu bilim boshqalarga nisbatan ancha sekin shakllanadi. So'zlarning odatiy "hamrohlari" minglab autentik matnlar bilan bevosita aloqada, ya'ni ekzistensial tajriba jarayonida yig'iladi. O'quv sinfi sharoitida esa bunday tabii kontakt manbayi juda cheklangan — darslik mashqlari va o'qituvchi nutqi bilan chegaralangan kollokatsion kirish (input) to'laqonli bilim shakllantirishga yetmaydi.

Psixolingvistik nuqtai nazardan Skehan (1998) ning kognitiv modeli muhim tushuntirish beradi. Ushbu modelga ko'ra, til ishlatuvchisi ikkita parallel tizimga tayanadi: qoidabazali tizim (rule-based system) va xotira bazali tizim (memory-based system). Formulaviy birliklar — jumladan kollokatsiyalar — xotira bazali tizimda yaxlit leksik sxema sifatida saqlanadi va ularga murojaat qoidabazali tahlildan ancha tez amalga oshadi. O'zbek tilli talabalar nutqidagi ikkilanishlar, pauzalar va o'z-o'zini to'g'rilash holatlari ko'pincha xotira bazali tizimda kollokatsion sxemalar yetarlicha mustahkamlanmaganligining bevosita ko'rinishi (Yunusova, 2021).

Semantik xaritalashtirish nazariyasi (Pavlenko, 2009) bu masalaga yana bir burchakdan yaqinlashadi. Ushbu nazariya L1 da uzoq yillar davomida shakllanib, puxtalanib bo'lgan semantik tarmoqlar L2 da ham ishga tushib, "kontseptual transfer" deb ataladigan hodisani yuzaga keltiradi. O'zbek va ingliz tillarining kollokatsion xaritalari mos kelmaydigan joylarda — masalan, o'zbek tilida yaxlit semantik birlik bo'lgan tushuncha ingliz tilida bir necha xil kollokatsion shakl olsa — talaba o'z L1 tizimidagi sxemani L2 ga bevosita o'tkazishga urinadi va xatoga yo'l qo'yadi. Bu mexanizm interferensiyadan nozikroq: u faqat fe'l yoki sifat tanlovida emas, butun bir leksik-semantik maydon tuzilishidagi farqdan kelib chiqadi.

6. Pedagogik yondashuvlar va didaktik tavsiyalar

Kollokatsion kompetensiyani rivojlantirishga qaratilgan pedagogik strategiyalar adabiyotda uch asosiy yo'nalish bo'yicha taklif etilgan: birinchisi — o'quv materiallarida kollokatsiyalar naqshlarini ko'proq va izchil aks ettirish; ikkinchisi — korpus va elektron lug'at resurslarini dars jarayoniga kiritish; uchinchisi — tan olishdan ishlab chiqarishga qadar bosqichma-bosqich rivojlantiruvchi maxsus mashqlar tizimi.

O'quv materiallari masalasida Howarth (1998) va Lewis (1997) ta'lim dasturlarida kollokatsiyalarni grammatik qoidalar bilan parallel ravishda alohida o'quv birligi sifatida belgilashni tavsiya qilgan. Ammo O'zbekistondagi amaliyot boshqacha manzarani ko'rsatadi: Khodjageldiyev va boshqalar (2016) tekshirgan darsliklar va o'quv dasturlarida kollokatsiyalarga bag'ishlangan maxsus bo'limlar deyarli uchramaydi, individual so'zlar esa kontekstdan tashqarida, izolyatsiya holida taqdim etiladi. Bu vaziyat o'zgarmasa, ta'lim natijalari maydoni cheklangan bo'lib qoladi.

Korpus asosida ta'lim (data-driven learning, DDL) yondashuvi o'zbek kontekstida jiddiy e'tiborga sazovor. Nation (2001) va Bernardini (2004) COCA yoki SKELL kabi leksik korpuslarga bevosita murojaat qilishning talabalar uchun induktiv

kashfiyot jarayonini ishga tushirishini ko'rsatgan. O'zbek tilli talabalar bilan olib borilgan kuzatuvlar ham ushbu yondashuv an'anaviy lug'atga nisbatan kollokatsion xabardorlikni sezilarli oshirishini ko'rsatmoqda (Nazarova, 2022). Biroq bu yondashuv muvaffaqiyatli bo'lishi uchun o'qituvchining DDL metodologiyasini bilishi shart — bu esa hozircha kamdan-kam uchrashadi.

Maxsus mashqlar tizimiga kelsak, Zimmerman (1997) va Nesselhauf (2003) gap to'ldirish (gap-filling), xato aniqlash (error detection), juftlash (matching) va mustaqil gap tuzish (production) kabi turli mashq tiplarining samaradorligini solishtirdi. Tadqiqot natijalari aniq: tan olishga asoslangan mashqlar passiv kollokatsion bilimni shakllantirsa-da, faol qo'llash kompetensiyasini rivojlantirishda ishlab chiqarish mashqlari ancha ustun turadi. Shu boisdan dars rejalarida ushbu ikki tip mashqni ketma-ket joylashtirishga e'tibor qaratish tavsiya etiladi.

O'qituvchi tayyorgarligi masalasi ham alohida muhokamani talab etadi. Allwood (2020) va Mahmudov (2023) ning kuzatuvlariga ko'ra, o'zbek ingliz tili o'qituvchilarining bir qismi kollokatsion naqshlar to'g'risida tizimli bilimga ega emas — bu esa dars jarayonida ushbu hodisaga e'tiborning avtomatik ravishda kam qaratilishiga olib keladi. Demak, o'qituvchilik mahoratini oshirish dasturlarida amaliy leksikologiya, korpus qo'llanmalar bilan ishlash va kollokatsion xatolarni aniqlash ko'nikmalari alohida o'rin egallashi kerak.

7. Adabiyotlardagi bo'shliqlar va kelajakdagi tadqiqot yo'nalishlari

Yuqorida ko'rib chiqilgan ishlar uchta asosiy kamchiligi bilan ajralib turadi. Avvalo, o'zbek tilli o'quvchilar bilan bevosita o'tkazilgan keng qamrovli empirik tadqiqotlar juda oz; mavjud ishlarning ko'pchiligi Markaziy Osiyo kontekstini yaxlit ko'rib chiqadi yoki namuna hajmi kichik bo'lgan sifatli kuzatuvlar bilan cheklanadi. Ikkinchi tomondan, o'zbek va ingliz tillarining leksik-semantik tizimlarini qiyosiy jihatdan o'rganuvchi kontrastiv kollokatsion tahlil tadqiqotlari yo'q darajasida — holbuki aynan bunday tahlil interferensiyaning qaysi maydonlarda eng faol ekanligini aniqlashga imkon bergan bo'lur edi. Uchinchi, DDL va Lexical Approach usullarining O'zbekiston realliklari — mavjud o'quv vaqti, texnik imkoniyatlar va o'qituvchilar tayyorgarligi — bilan moslashtirilgan empirik sinov modellari ishlab chiqilmagan.

Kelajak tadqiqotlari uchun bir necha aniq yo'nalish ko'zga tashlanadi. Eng zaruri — o'zbek tilli ingliz tili o'quvchilari nutqini qamrab oluvchi maxsus o'quvchi korpusi (learner corpus) yaratish bo'lib, bu resurs xatolarning chastotasi, taqsimoti va darajaga mos dinamikasini sistematik o'rganish uchun asos bo'lur edi. Shuningdek, boshlang'ichdan yuqori darajagacha bo'lgan o'quvchilarni kuzatuvchi longitudinal tadqiqotlar kollokatsion bilimning rivojlanish traektoriyasini ochib berishi mumkin. Bundan tashqari, sun'iy intellekt vositalari asosida ishlaydigan avtomatik kollokatsion

xatolar tashxisi va qayta aloqa tizimlarini EFL ta'limiga tatbiq etish imkoniyatlarini o'rganish ham dolzarb ko'rinadi.

8. Xulosa

Ko'rib chiqilgan adabiyotlar o'zbek tilli ingliz tili o'quvchilarida kollokatsion xatolarning tasodifiy hodisa emas, balki tizimli va bashorat qilinuvchi qonuniyat ekanligini ko'rsatadi. Fe'l+ot, sifat+ot va ravish+fe'l birikmalarida namoyon bo'luvchi xatolar L1 interferensiyasi, kontseptual transfer va kollokatsion bilimni shakllantiruvchi kontaktning yetishmasligi bilan izohlanadi. Shunday bo'lsa-da, bu soha bo'yicha o'zbek kontekstiga bevosita bag'ishlangan keng qamrovli empirik tadqiqotlar hali kam — bu maqolaning asosiy xulosasi shundan iborat.

Amaliy nuqtai nazardan, O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida ingliz tili o'qitish dasturlarini yangilash jarayonida kollokatsion kompetensiyaga alohida o'rin ajratish zarur. Bu faqat yangi mashqlar qo'shishni emas, balki o'qituvchi tayyorgarligi, darslik tarkibi va baholash mezonlarini qayta ko'rib chiqishni ham anglatadi. Lexical Approach tamoyillarini mahalliy pedagogik an'ana bilan muvozanatli uyg'unlashtirgan ta'lim modellari bu yo'lda keyingi muhim qadam bo'lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Allwood, A. (2020). English language teaching in Central Asia: Challenges and opportunities in post-Soviet contexts. *Journal of English as an International Language*, 15(2), 45–68.
2. Benson, M., Benson, E., & Ilson, R. (1986). *The BBI combinatory dictionary of English*. John Benjamins.
3. Bernardini, S. (2004). Corpora in the classroom: An overview and some reflections on future developments. In J. Sinclair (Ed.), *How to use corpora in language teaching* (pp. 15–36). John Benjamins.
4. Bowen, T., & Marks, J. (1994). *Inside teaching*. Macmillan Heinemann.
5. Corder, S. P. (1967). The significance of learner errors. *International Review of Applied Linguistics*, 5(4), 161–170.
6. Ellis, N. C. (2001). Memory for language. In P. Robinson (Ed.), *Cognition and second language instruction* (pp. 33–68). Cambridge University Press.
7. Firth, J. R. (1957). *Papers in linguistics 1934–1951*. Oxford University Press.
8. Howarth, P. (1998). Phraseology and second language proficiency. *Applied Linguistics*, 19(1), 24–44.
9. James, C. (1998). *Errors in language learning and use: Exploring error analysis*. Longman.
10. Khodjageldiyev, B., Umarova, Z., & Djabborova, F. (2016). Collocational errors in the written English of Uzbek university students. *Uzbek Journal of Linguistics and Language Teaching*, 4(1), 33–52.

- 11.Lado, R. (1957). *Linguistics across cultures: Applied linguistics for language teachers*. University of Michigan Press.
- 12.Lewis, M. (1993). *The lexical approach: The state of ELT and a way forward*. Language Teaching Publications.
- 13.Lewis, M. (1997). *Implementing the lexical approach: Putting theory into practice*. Language Teaching Publications.
- 14.Mahmudov, A. (2023). Challenges in teaching English collocations at Uzbek higher education institutions. *O'zbekiston tilshunoslik jurnali*, 9(3), 88–105.
- 15.Mirzayev, S. (2019). Interference in Uzbek EFL learners' lexical production: A contrastive perspective. *Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti ilmiy axboroti*, 1(1), 55–71.
- 16.Nation, I. S. P. (2001). *Learning vocabulary in another language*. Cambridge University Press.
- 17.Nattinger, J. R., & DeCarrico, J. S. (1992). *Lexical phrases and language teaching*. Oxford University Press.
- 18.Nazarova, S. (2022). Data-driven learning and collocational competence development among Uzbek EFL students. [Magistrlik dissertatsiyasi]. O'zbekiston Milliy universiteti.
- 19.Nesselhauf, N. (2003). The use of collocations by advanced learners of English and some implications for teaching. *Applied Linguistics*, 24(2), 223–242.
- 20.Pavlenko, A. (2009). Conceptual representation in the bilingual lexicon and second language vocabulary learning. In A. Pavlenko (Ed.), *The bilingual mental lexicon* (pp. 125–160). *Multilingual Matters*.
- 21.Selinker, L. (1972). Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics*, 10(3), 209–231.
- 22.Sinclair, J. (1991). *Corpus, concordance, collocation*. Oxford University Press.
- 23.Skehan, P. (1998). *A cognitive approach to language learning*. Oxford University Press.
- 24.Swan, M. (1997). The influence of the mother tongue on second language vocabulary acquisition and use. In N. Schmitt & M. McCarthy (Eds.), *Vocabulary: Description, acquisition and pedagogy* (pp. 156–180). Cambridge University Press.
- 25.Wray, A. (2002). *Formulaic language and the lexicon*. Cambridge University Press.
- 26.Yunusova, M. (2021). Lexical transfer and collocational errors in the English production of Uzbek-speaking learners. *ACTA LINGUISTICA PETROPOLITANA*, 17(2), 311–334.
- 27.Zimmerman, C. B. (1997). Do reading and interactive vocabulary instruction make a difference? An empirical study. *TESOL Quarterly*, 31(1), 121–140.